

darabos fejfaanyagot először 2017-ben a nagyváradai várban a reformáció 500. évfordulóján rendezett összreformátus találkozón, utána Farkaslakán, Tamási Áron hűgának udvarán felépített „Kultúracsűr”-ben (2017. április 4.), ezt követően, 2018-ban a háromszéki Baróton mutatták be tavasszal, majd a Kolozsvári Magyar Napok rendezvényei sorában Kolozsváron is 2018. augusztus 19-étől. A kiállítás kurátora Bogár Sándor és Polóny Levente volt. A tárlatot Novák László Ferenc néprajzkutató-történész nyitotta meg nagy érdeklődés kíséretében. Ez tájegységek szerint mutatta be a fejfátípusokat. E jelentős népművészeti faragványok között kapott helyet többek között a szatmárcsekei csónak alakú fejfa, Nagykőrös, a szilágysági Bogdánd, Hadadnásd, a Brassó-vidéki Apáca és Alsórákos fejfái is. A kiállítás jelentőségét az ottani tudományos konferencia is – Zalatnay István nagytiszteletű úr elnökletével – emelte. A kerekasztal-beszélgetés résztvevői között jutott szóhoz Novák László Ferenc, Buzogány Dezső (a Kolozsvári Akadémiai Bizottság Teológiai Egyháztanácsának műemléki felügyelője), Polóny Levente és Bogár Sándor kiállítási kurátorok, Máté Tamás, a kalotaszegi Ketesd alpolgármestere (egyben fejfafaragó népművész), valamint Uri Imre, Szilágyborzás lelkipásztora. A tanácskozás központi témája volt, hogy a protestáns népművészet emlékeit, a pusztulófélben lévő fejfákat műemléki védelemben szükséges részesíteni.

A kolozsvári magyar ünnepekről visszatérőben szakmai kirándulásra is lehetőség adódott. Polóny Levente, kihasználva az alkalmat, elvitte a kiállítási küldöttséget egy kis szilágysági kalandozásra. Különös élmény volt Kusaly kora középkori templomának látványa, ahol Ilosvai Selymes Péter az 1570 körüli években tanítója volt a ferences rend iskolájának (itt írta a *Toldi* című munkáját). A szomszédos Magyaroroszló temetőjében férfi koronás gombosfája látható, s ami nagyon érdekes, a kisnemes famíliák homokkőből faragott tábla alakú sírköveket állítottak a sírjaikra. Szilágykerked református temetője a nőknek és férfiaknak faragott gombosfák gazdagságával, látványával ejtette ámulatba az odaérkezőket. Polóny Levente, híven korábbi küldetéseire, itt is felfedezett a temető árkába dobott *gombosfát*, amelyet a mikrobuszának rakterébe helyezve, elvitte a Reménység-szigetre, gyarapítva annak – már gazdagnak mondható – fejfagyűjteményét.

Novák László Ferenc

Göcseji „dombérozók”

„Na, ezek odafönn mámegént dombéroznak!” – mutattak a szőlőhegy felé a gerátszegi asszonyok, amikor meghallották:

„Szép Zalában születtem,
zöld erdő nevelt engem,
szép zöld erdő a hazám,
minden szép lány hű babám.

Befogom a lovamat,
elkiáltom magamat,
reszket tőlem minden ur,
nem ám, aki földet tur.”

Merthogy a szőlőkapás nap után a gazdák valamelyikük hegyi hajlékában *összgyűttek*, hogy előkerüljön a sonka, a kolbász, a szalonna és az üres pohár és míg a katonák – kenyérre kerülő sonkafalatok – elkészültek, a poharakba pedig a bor csurrant, természetesen

fölhangzott az iménti népdal a kérdésre: „*Na, káltunk egyet?*” – vagyis: kiáltunk egyet, merthogy ezen a tájon a nótázás: *káltás*, azaz *kiáltás*. Amely magán hordozza a göcseji tájszólás jegyeit: nincs hosszú ú, ű és í, magánhangzó-illeszkedés sincs, az *ly* csupán *l*, vagyis *mühel, gula, foló, ut* és *gyürü* van, amivel *dógozunk*, annak eszköz esete: *kapáve, kaszáve, velláve, kocsi*.

Amikor pedig, helyi nyelven mondva, fölhangzott az iménti *dana*, az volt a *dombérozás* Kereseszegen, Rózsásszegen, Vörösszegen, Pajzsszegen, Pálfiszen, Gerátszegen és a többi göcseji szőlőhegyen. Ugyanis eredetileg *szegeknek* nevezték el a „szeglet”-eket, tizenhárom ilyen „szeges” községből állott Belső-Göcsej. A falvak ma is élnek, némelyek beolvadtak a nagyobb községbe, például Becsvölgyébe, amelyet két évtizeden át irányított polgármesterként a ma már Zala-szerte híres Göcseji Dombérozók rendezvénysorozat megálmodója, Magai Ágota. Ugyanis Magai Ágota eltökélte, hogy föléleszti a helyi hagyományokat őrző eseményeket, köztük a *dombérozást*, ezért aztán többedmagával 2016-ban olyan eseménysorozatot szervezett, amelynek híre ment és nem csak Zala-szerte, de a megyehatáron túl is.

2019-ben már a negyedik *dombérozásra* került sor, amely a kezdő 11 településsel szemben 27 község helyi szokásokat fölélesztő eseménysorozatot kínált az egyre kíváncsibb és mind nagyobb lélekszámú érdeklődőnek. Mert, ahogyan a kezdetkor az országgyűlési képviselő Vigh László – a novai aratónap egyik kaszása – összefoglalta: mi, göcsejiek *összütartozunk*.

Ezért talán érdemes némi visszapillantást vetni az elsőre, amely egyúttal magán viselte az I. Zalai Értéktár Napja címet is, mégpedig államtitkári jelenléttel megerősítve. Ugyanis a gellénházi egykori olajbányász művelődési házban kiderült, hogy V. Németh Zsolt – ahogyan elmondta – még földmérő mérnökként itt járva szeretett bele a göcseji tájba. Földízte Balzacot, aki szerint a gyémánt sincs tisztában az értékével, ezért aztán a mi kötelességünk fölmutatni a helyi értékeket.

Göcsej központjának Nova községet tartják. Ennek nevezetessége, hogy egykori plébánosa, Pländer Ferenc tette közzé először országos folyóiratban, a *Tudományos Gyűjtemény*-ben a göcseji tájszólás részleteit két alkalommal is, 1832-ben és 1838-ban. Nos, ebben a községben aratónappal kezdődött 4 évvel ezelőtt a *dombérozók* rendezvénysorozata, amelyet még több program is követett a Göcseji Falumúzeumban megtartott zárásig. Ötven helyen 100 eseményen szórakozhattak-tanulhattak az érdeklődők. A tájházakban a helyi hagyományokat idézték föl, például a lakodalmast, Csonkahegyhát a parasztolimpiának adott otthont, az 1952-től a zalai olajvidék központjává lett Gellénházán természetesen a kőolaj- és földgázbányászat története elevenedett meg. Boncodföldén az erdők-mezőik gyógynövényei, a belőlük készült ételek-italok kínáltak élvezetet. Káváson Szényi Zoltán, Szentkozmadombján Nemes László festőművész alkotóházában szerveztek tartalmas eseményt. A zárórendezvényen Göcseji Múzeum az Együtt Zalaegerszegért Egyesülettel közösen szervezett zalai búcsút. A göcseji terített asztal mellé sokakat vonzott a Novai Göcsej Szíve Dalkör, a Gellénházi Vajda József Dalkör és a Parola zenekar műsora, Szényi Zoltán és Buday Mihály festőművész kiállítása és Varga Roland lovasbemutatója is. Ezzel egy időben Milejszegen Szak Gábor, a olajsajtoló üzem tulajdonosa mutatta be a munkafolyamatot, ahogyan a maguk termesztette tökmagból, mákból és a máriatövisből készül a finomság. Nem is akármilyen színvonalon. Nemrég az Alpok–Adria nemzetközi olajsajtoló versenyen a résztvevő 175 üzem közül a 13. helyen végzett a milejszegi cég.

Kéziratzártakor érkezett a hír: a további rendezvények megszervezésére, a 2020 júliusában esedékes ötödik *dombérozó* eseménysorozat előkészítésére megalakult a Göcseji Dombérozók Egyesülete.

Ferencz Győző